

URKIOLA ARRIGARRI: (I)

LENENGO ELEIZEA

Oraintsu argitaratu dau Joseba Legartza Urkiola'ko abadea dan adiskide aundiak liburu eder bat "La sinfonía incompleta de Urkiola" deritxona. Erderaz dago geiena baiña ederto idatzita dago. Ia 800 orrialde dira, baiña ondo josiak.

Irakurri dot eta gauza batzuk arrigarriak eta gure irakurleentzat jakingarriak dirala uste izan dot. Orregaitik asi naz idazten, ez liburua aztertzeko, or agertzen diran bitxikeri batzuk gogoratzeko ta azaltzeko baiña zazpi idaz-lan izango dira. Arritu nabenez gauzak.

Asiera au uztiatzen dot Urkiola'ri eta bertan bizi diran adiskideai nire maitasuna ta txera ona agertzeko. Eleizbarrutiaren mixiolari izandako abadeak eta laikoak dira eta euren artean Biktor Garaigordobil gotzain eta adiskidea. Mungia'ko nire txokotxutik, guztioi lenengo agur au!

MILLAGARREN URTE-AURREAN

Euskerazaintzan lankide dodan Latiegi'tar Bixente'k eleizearen edestia diran eta zortzi ale daukazan liburu bat argitaratu dau eta lau liburu daukaz or Euskalerriko eleizearen edestia agertzeko. Bere itauna au da: Noiz esan zan lenengoz AITA GUREA euskeraz? Eta berak emoten dauzan jakingarriak barru-min aundi bat sortu dabe nigan.

Beste alde batetik, oraintsu irakurri dodaz biokaz batera lankide dabillen Anes Arrinda'ren liburuak eta or agertzen da gure etxeen eta auzoen sorrera zelan izan zan. Gauza arrigarria au be.

Nire ustez Euskalerriko eleizan millagarren urtea izan zan garrantzi aundikoa. Artean eleiza guztiak baseleizak edo ermitak ziran eta milleurtea amaitu zan inguruan eleiza batzuk aundi egin ziran eta parroki biurtu.

Gotikuak lenago.

Bosteungarren urterako gure errietara fedea eldu zata jakiñik (naizta asko, bear bada, kristautu izan barik bizi orduan), au da nire itauna: Zelan bizi eben curen fedea lenengo kristiñau euskaldunak? Parrokirik ez eukien, ermitak auzo bakoitxean bat, asko ziran, domekak ospatzeko abaderik ez egoan... Zelan?

Ara nire susmoa: Euskaldun areik kobatik urten ebe-nean, etxeak egin ebezan landetan edo basoetan eta etxeak eurentzat garrantzi aundia eukan, geroko lege zarretan agertzen dan lez eta etxean beteten ebezan euren erlejiño-zeregiñak. Egunen baten monjeren bat etorri jaken Kristo'ren barria ekarten, orduan asi ziran gizon orreri abadea esaten. Eta monje orrek ez eutsen aldakuntza aundirik eskatu, baiña bai illetak ospatzeko alkartzeko eta gorpuk lur santuan, eleizan, lurperatzeko. Orrelan asi ziran kristiñauen batzarrak. Gero eleiza orrek, ermita orrek, arduradun bat bear eban eta monjeak berak izendatzen eban curen arteko bat, ermitaño izateko. Ermita asko etxe baten barruan dagoz eta etxe orreri ermitaño-etxea

esaten izan jako, edo "freila"ren etxea edo "serore"-etxea. Zeintzuk ziran onen zeregiñak: Eleizea zaindu, otoitzera-ko kanpaia jo (goizean, eguerdian eta gabeen eta illetak iragarteko. Eta etxeetan kanpaia entzuten zanean, amak egiten eban otoitza, etxeokakaz batera. Ama zan benetako abadea etxean.

Ez dot aurkitzen astarrenik illetak zelan egiten ziran esateko. Gorpua eleizara eroan, otoitz egin eta illobiratu. Gero, igandeetan mezara joateko oiturea etorri zanean, anda-bideak alkartu ebazan etxea ta illobia. Ortik etorriak dira brainsu kendu ziran erresponsoak, argizai-olak, "Olatak" eta abar. Or daukaguz oraindiño he ondakin batzuk.

Eta ermita orren arlo-barruan egozan etxe guztiak "kofradia" sortu eben. Ai! Zelako guraria daukadan kofradien edestiari buruz liburu bat idazteko, baiña lan aundia li tzake !

Eta orain, esandako dana kontuan dala, gogoratu daigun Urkiola'ko lenengo baseleizea: San Anton zaindari, ermitarik geienetan tez, antxiñako santua. Aurrerago, antza, Anboto'ko Mari'k eukan gurtza or eta gurtza orren lekuan ezarri zan San Anton'en zaindaritza. Noiz ori! Nire ustez, seigarren gizaldi-inguruan. Eta orrelan jarraitu eban fedeak lareun urtetan. Orduan sortua izango da Urkiola'ko kofradia, naizta gero, D. Benito Bizkarra'ren garaian, beste elburu bat ezarri kofradia'ri. Inguruan etxeren batzuk egongo ziran, ez asko, tokia ez da egokia bizi izateko-eta, baiña guztien artean ermitaño, freila edo serore batek zuzenduko eban lenengo kristiñau arein fede-bizitza eta noizean bein etorriko zan, Kukula'ko Donemiliane'tik bear ba'da, "abade" edo monje bat ikustaldia egiten eta mezea esaten. Ez aitzu erriaren izena bera be "Abadiano" dala eta Apatamonasterio be ez dago urrun.

Arrigarria da gure kristiñautasunaren sorkuntza! Urkiola'n be bai! Zalantza barik olako zer bait izan bear!

OLAZAR eta URIBE'tar Martin'ek